

HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK A HAZAI KISVÁROSOKBAN

Horeczki Réka – MTA KRTK RKI

Áramlások a térgazdaságban

XVI. MRTT Vándorgyűlés

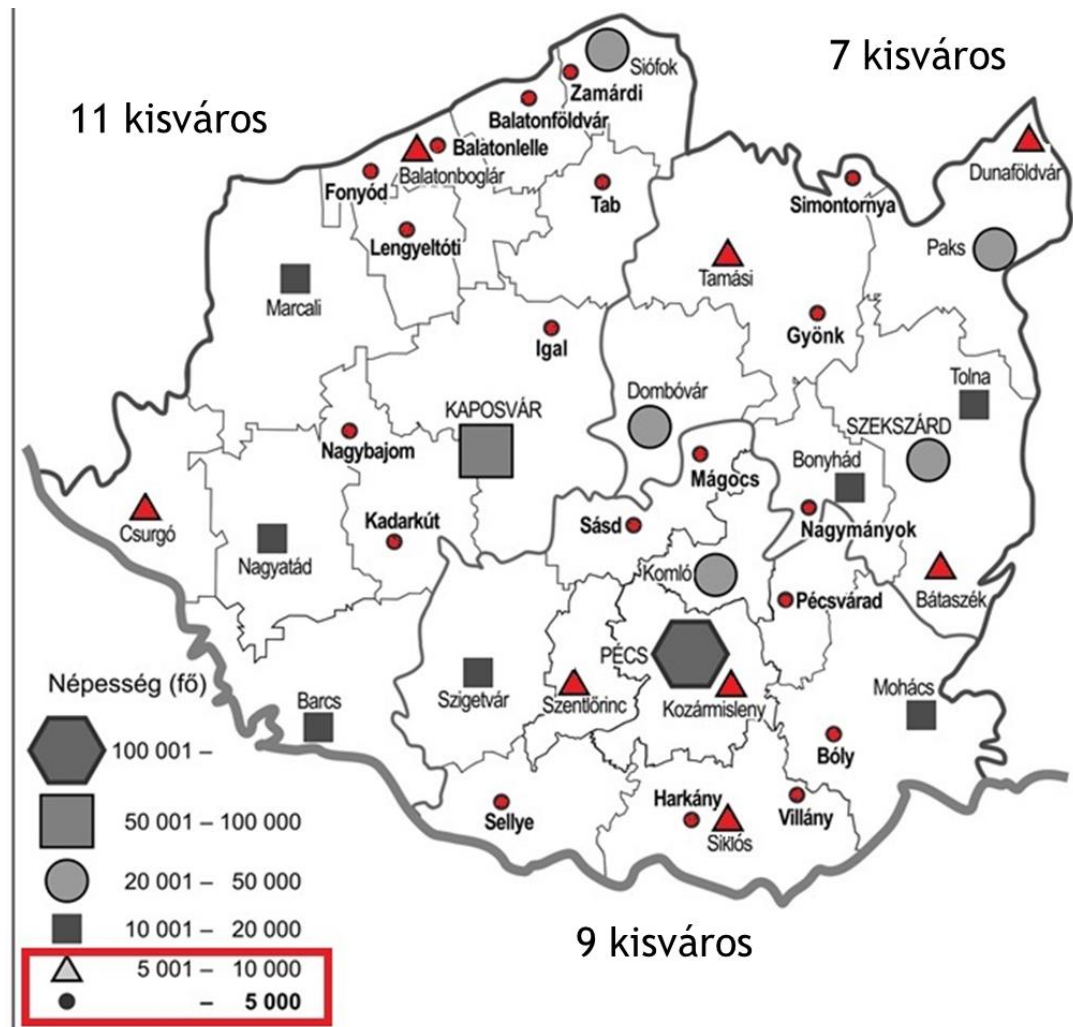

Kecskemét, 2018. október 18–19.

Cél: Helyi gazdasági erőforrásokon alapuló
fejlődési alternatívák feltárása iparstatisztikai
elemzések segítségével

Időtáv: 1868 – jelenleg

Térség: Dél-Dunántúl

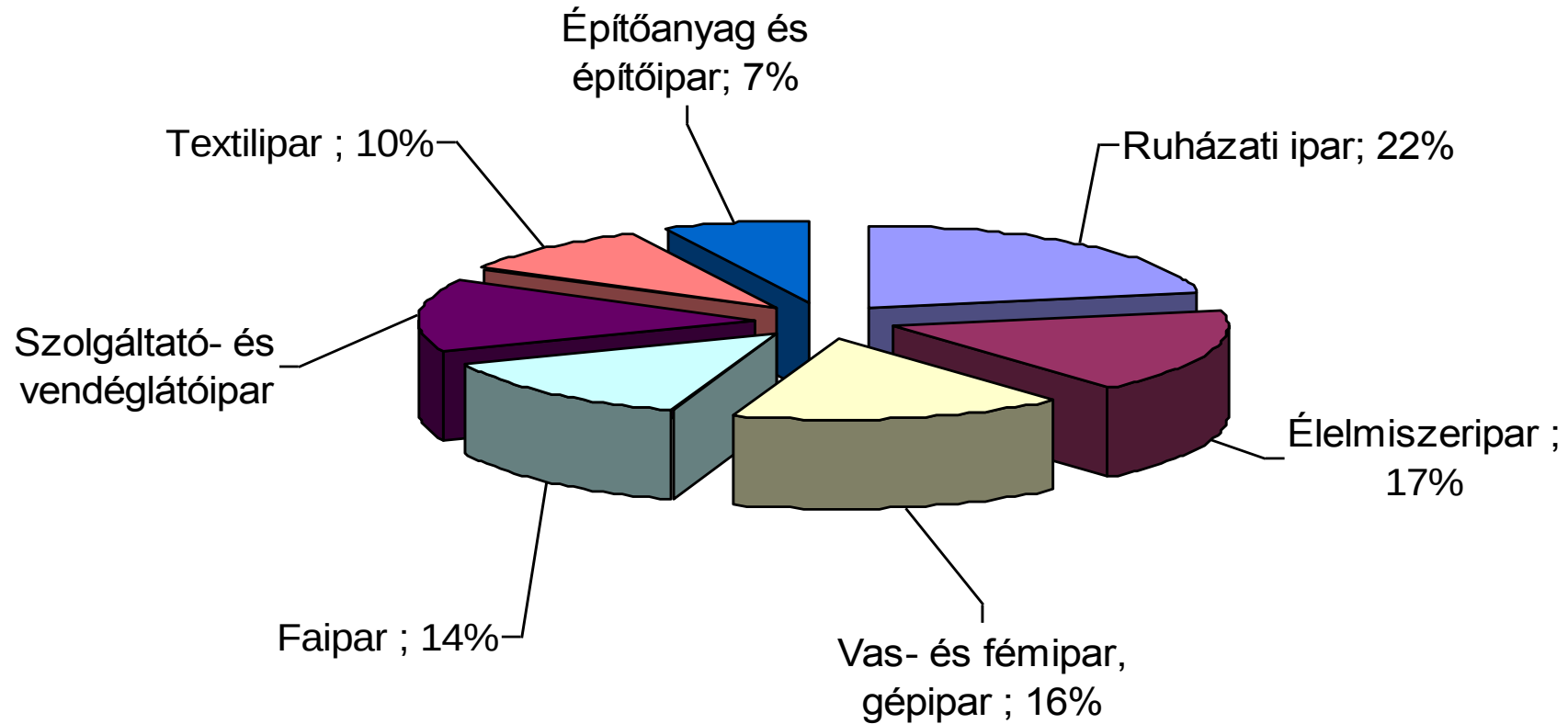

A kiegyezés utáni iparszerkezet

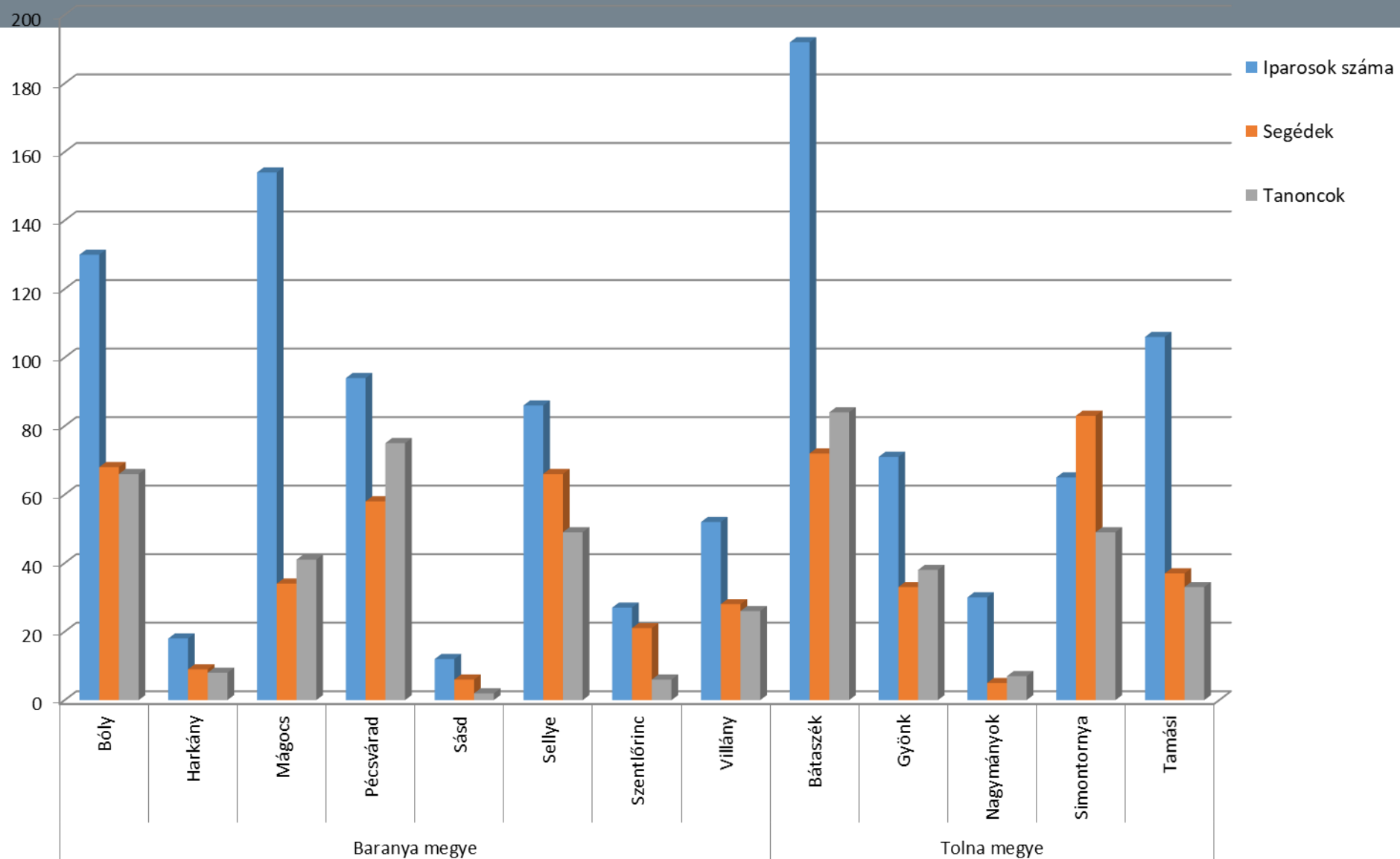
- Magyarország a Habsburg birodalom rendszerében meghatározott agrár-ipari funkciókkal rendelkezett
- 1868: A föld jelentette a megélhetést
Iparra vonatkozó rendelkezések: településenként adottak, nincs egységes szabályozás
- 1872: eltörölték a céheket
több dunántúli kisváros pl. 1883-ig régi céhszabályokat alkalmazta
- 1876: Soproni Kereskedelmi és Iparkamara felmérése

	1870
Dél-Dunántúl (3 megyére visszaszámolva)	
Az ország területének	7,2 %
Az ország lakosainak	8,3 %
<i>Ipari foglalkoztatottak:</i>	
Az ország lakosságának	4,8 %
Dél-Dunántúl népességének	4,5 %

Dél-Dunántúl iparszerkezete, 1876

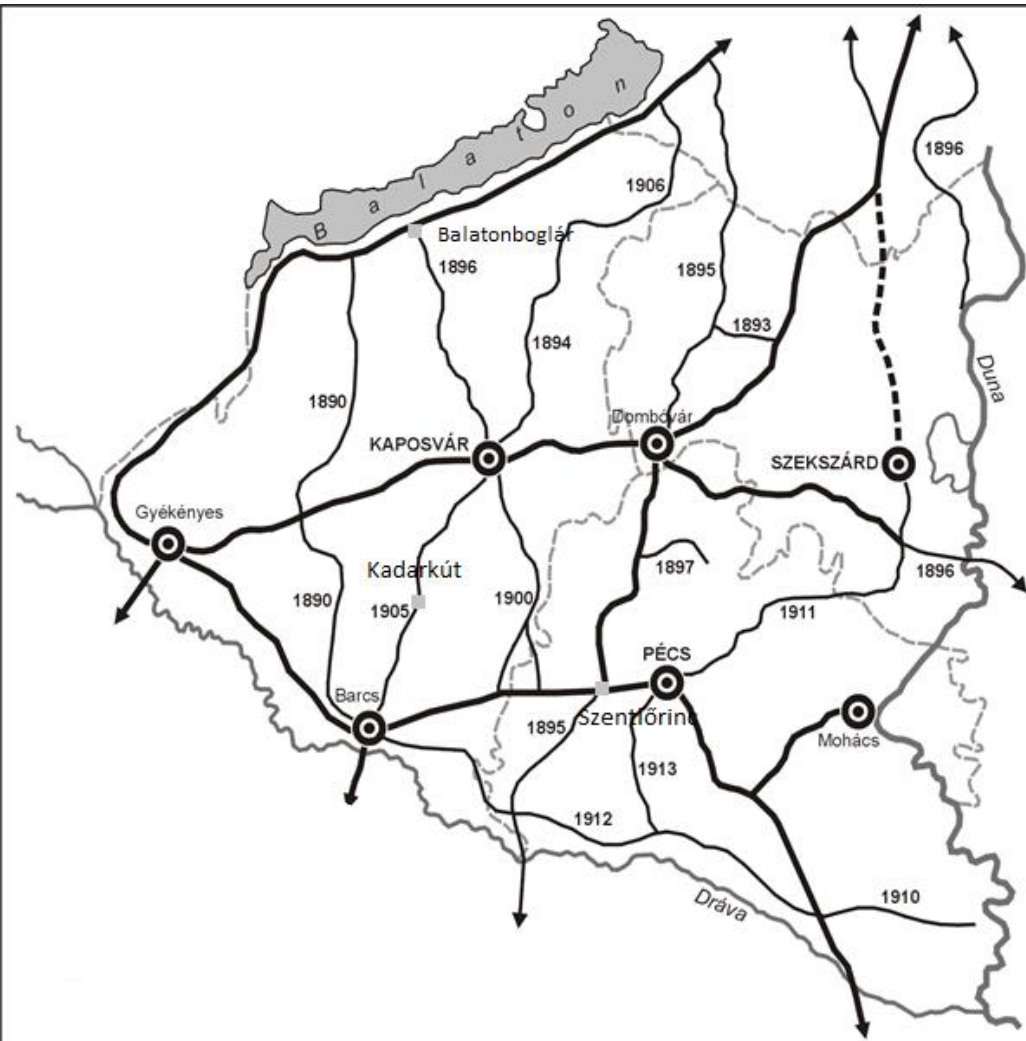

Iparral foglalkozók száma, 1876 (fő)

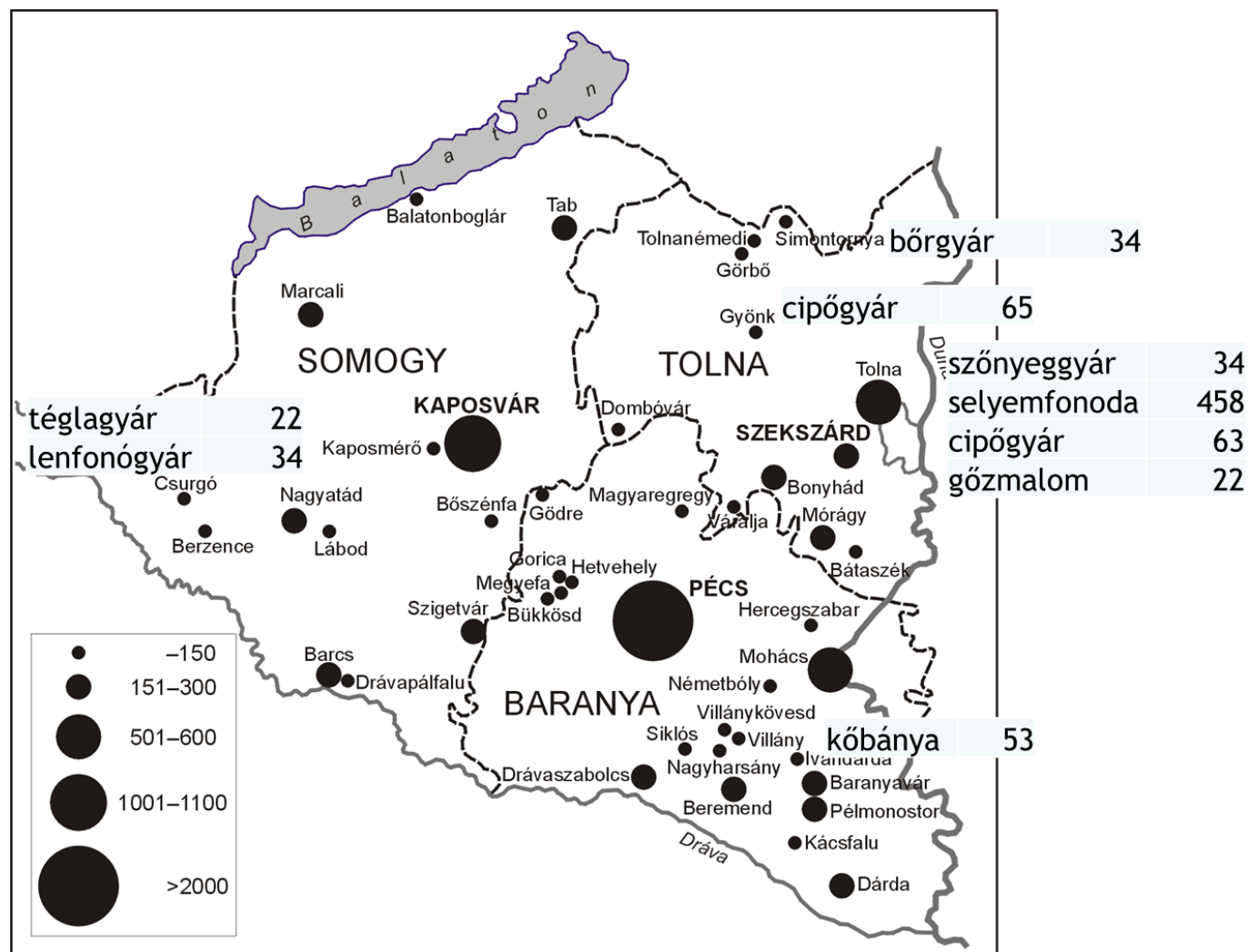
- Az ipari üzemek nagy többsége kis- és kézműipar
- Alacsony foglalkoztatás, 1-10 fős vállalkozások, családi alapon való szerveződés
- Presztízsértékű volt a mestertől eltanulható szaktudás
- A kisipar megmaradása a térségben megfigyelhető:
  - Gyáripár nem érintett minden szakmaterületet (Mágocs: fehéredény gyártás, Gyöngyös - pálinkafőzés)
  - Speciális tevékenységek felé (Sellye – kötélgyártás, Szentlőrinc – székfonó) vagy
  - Szolgáltatási szféra irányába mozdulnak (Villány – bor, Balaton part - üdülés)

Városfejlődés és a vasút

- Hatalmas lendületet jelentett a vasúti fő- és szárnyvonalak kiépítése
- Uradalmi központok bekapcsolása a „gazdasági vérkeringésbe”
- Összeköttetés a megyeszékhelyek, a főváros, a tengerpart stb. felé
- Új vállalkozások (vasúti talpfa gyártás Barcson, vasúthoz szükséges vasanyag gyártása Komlón stb.)
- Új szakmák (kohászat fejlődése, vasúttal kapcsolatban stb.)
- Új központok – új városok (pl. Szentlőrinc, Balatonboglár, Fonyód stb.)

Vasút hatása - Gyáripari foglalkoztatottak száma, 1910, fő

A gyáripari foglalkoztatottak száma ugrásszerűen növekszik.50

A háború hatásai:

- Ipari szempontból egyes ágazatok esetében kedvező: az állami megrendelések nőttek, biztos piac
- Területi elcsatolások: piacok elvesztése
- A régió belül, de megyénként is hatalmas belső termelési és jövedelmi különbségek
- 1920 után nőtt az ipar aránya a régióban
- Növekedett a kisiparral foglalkozók száma
- 1930-as évek: állami támogatások révén új ipari cégek létesültek

Ipari átalakítás nehézségei

- Megyék új „arculatai”:
  - Baranya megye: nehézipar, bányászat
  - Somogy megye: élelmiszeripar
  - Tolna megye: könnyűipar hangsúlya.
- 1960-tól: leányvállalatok, telephelyeken alapuló iparosítás: (pozitív példa: Tab)
- Kisvárosok többségében: nincs meg a „több lábon állás”, problémás ágazatok koncentrálódása valósul meg
  - Megszűnő telephelyek a gépiparban 1980-tól kezdődően,
  - A rendszerváltással fokozódnak a válságok – zsugorodik a textilipar
  - A kitermelőiparban érvényesül az ágazati szelektivitás

- **A millennium után az ipari parkok, mint a fejlettség fokmérői?**
  - Régióban 19 ipari park
  - Nagy diverzifikáció: betelepült vállalkozások, közüzemi ellátottság és szolgáltatások tekintetében
  - 5 esetben az önkormányzat az egyedüli tulajdonos (Bóly, Sellye, Barcs, Csurgó, Nagyatád)
- **Jelentős eltérések a kisvárosok között**
  - *Egyedi termék, szolgáltatás révén képes növekedni pl. Villány, Bóly, Harkány*
  - *Multinacionális cég telephelyeként maradt fenn és fejlődik tovább pl. Tab*
  - *Uradalmi központként sikeres volt, átmentette ezt a gazdálkodási kultúrát pl. Nagybajom, Lengyeltóti*
  - *Önmagukon túlmutató gazdasági jelentőségük csekély pl. Kadarkút, Sásd*
- **Kisvárosok történelme determinálja a „sorsukat”**

